

KIADJA A DÁVID FERENCZ EGYLET.

SZERKESZTI: BOROS GYÖRGY.

Az Unitárius Közlöny előfizetési ára 2 korona 40 fillér (1 frt 20 kr.) Egyes szám ára : 24 fillér (12 kr.) A Dávid Ferencz Egylet rendes tagjai, 5 évi kötelezettséggel, egy évre csak 2 koronát fizetnek. Minden pénz Gálfi Lőrincz egyll. pénztárnokhoz küldendő Kolozsvárra (Jókai-utca 9. sz.)

Dr. Brassai Sámuel halálára.

Kidőlt a tölgy, az erdő óriása,
S körötte búsan hajlongnak a fák,
Zizegő lombok suttogása hallszik :
Jó éjszakát, csöndes jó éjszakát!
Ézer szeme mezőnek, rétnek, völgynek
Sírhatja azt a jó királyi tölgyet.

Az emberek körölte összegyűlnek,
Mérik, latolják, mily magas, derék.
Bámúlva nézik törzse átfogóját,
Koronáját, mely fellegekbe ért.
Évgyűrűin körökbe osztva látják
Évek múlását, évek újulását.

. . . El, itt hagyál az évszáz elmúlásán
Viharedzett erős tölgy, jó öreg,
Mégis, mi élted szép emléket őrzi,
Élő szív lesz az, nem a sirköved.
Ki két évszáz mesgyéjén úgy megállta,
Nem sírba lép — az örök ifjuságba.

Szent csarnokán munkálva folyt le élted.
Szép lobogója tisztos ős hajad.
Nap-napra részed munka, lázas munka,
S virasztasz mindig egyedül magad.
Tudványó lelked itt-ott szertejárván,
Ugart hasítsz a tudomány határán

Törtetve mész előre vad bozót közt,
Habár kietlen ott a táj, setét
És ezereknek tartod fel magasra
A tudománynak szent szövétnekét,
Elismerést jutalmúl nem sovárgva —
Hisz a tudás jutalom önmagába.

Vizsgálsz, keressz, kutatva itt is, ott is,
Nyíló virágok, búja gyom között,
Miként a kertész, gondos két kezceddel
Ezt kigyomlálod, amazt öntözöd.
S ha közbe-közbe éles túske vércz
Nem sir a lelked, csak magába mélyed.

Ha vadhajtás nőtt szép hazánknak nyelvén.
El messze. messze hangzott szavad:
A könnyüvérű hadd prédálja kincsét,
De a nemzetét — azt már nem szabad!
S édes nyelvünknek drága kincse, drága
Szeplőtlenége, szízi tisztasága.

»Nyelvében él a nemzet« : elfogadtad,
S e szent igazság lett a jelszavad,
Kimutatád, hogy nemzeti örökség:
Sajátos styl, sajátos gondolat.
A fejlődés törvényit nem tagadtad,
Gátat vetél csak léha áradatnak.

Mínt mulatál magyar dalok zenéjén,
Vigalmain és síró bánatán,
S e dalt hogy egykor eltagadták,
Az fájdult úgy meg a lelkedbe tán? . . .
Hódító útján — hol szivekre száll még -
Magyar néven említi őt világrész.

Miénk valál, e nemzeté egészen,
És egyebütt is mégis van hazád,
Tudásod híre messze földre szárnyalt,
S honunk határit ezzel elhagyád.
Ki kellett a barbár nevet cserélnünk —
Te voltál, egyik, a mi büszkeségünk!

Művész valál és bölcs is egymagadba,
Hármoniában álló ép, egész,
Két emberöltőn küzdve, egybehordtad
A tudománynak minden levelét.
Száz évdet magas czélokra adtad —
Rejtett világok egyre hivogattak.

A titkok-titkát sokszor mérte lelked,
A véges ész fönn, lenn a végtelent,
Sújtó karod azokra fölemeltd,
Reményitől kik foszták a jelent.
Alakjait száz változásba láttad,
Megújulásnak és feltámadásnak.

Bölcsek, tudósok legbölcsebbjeképen
Vígasztalád kicsinyke népedet:
Ne félj! Bocsásd tengerre kis hajódat,
Majd fúni fognak kedvező szelek!
Proféta lettél s mi hiszünk szavadnak,
Már látjuk is — vitorláink dagadnak.

Megjósolád, idők méhébe nézvén,
»Jövő vallása« egykor hogy mi lesz,
Ez édes és vigasztaló reménység
Háromszáz év keserveiért fizet.
S ha lenne majd, a mi sajogna, fájna,
Ez édes csepp hull az ürömpohárba.

. . . Nem búcsuzunk Tetőled nagy halottunk,
Habár porod sirhantja elfödé,
Teremtő, munkás, dicső szellemeddel
Eljársz közénk s az ifjuság közé.
Az évszáz, mely Téged ölelt magához,
Rád csokolá — *a hallhatatlanságot.*

Tarcsafalvi Albert.

Jakab Elek.

1820—1896.

A kiket a válságos XIX. század első fele sokat zaklatott unitárius egyházunknak adott, mindazokat rendre vissza is veszi, hej pedig jó lenne a 20-as, 30-as évek puritán szellemét, nemes idealismusát átvinni abba a bizonytalan jövő százba, melyben lehet, hogy a légben fogunk hajókázni, de az égiekkel keveset fogunk törödni.

Alig hogy eltemettük Dr. Brassait, ime már nincs többé Jakab Elek, a legerősebb unitárius. Sokan voltak mellette jó és nagy unitáriusok, de a ki annyira élt és halt volna mindazért, a mi unitárius, nem volt talán egyis. Ő másokhoz képest tulzó unitárius volt, szive vágyához képest gyenge unitárius volt, mivel egymagára nem tudott elvégezni mindenütt mindent, a mit az unitárius érdek megkívánt.

Jakab Elek Szent-Gericzén székely nemes családból származott 1820-ban. Székely-Kereszturt és Kolozsvárt végezte tanulását Jakab Józseffel, a szintén kitünő tehetségű ifjuval, ki külföldön halt meg 1849-ben.

Jakab Elek 1873-ig Kolozsvárt lakott mint az erdélyrészi országos levéltár hivatalnoka, azután Budapesten, hol az egyház megalakításában nagy odaadással munkálkodott.

Közszolgálata az irodalomban volt feltünő nagy és becses. Nem említve számtalan történelmi munkáját, egy szép koszorút köthetünk unitárius tanulmányaiból, melyeknek központja a Dávid Ferencz-Emlék és a körül csoportosulnak: János Zsigmond, Blandrata, Enyedi György, Szentábrahám, Agh István, Kelemen Benő, Kriza János és még számos kisebb-nagyobb hasonló jellegű dolgozata. Szenvedélylyel, gyorsan és sokat írt. Legnagyobb műve Kolozsvár város története három vaskos kötetben, két kötet okmánytárral és egy kötet rajzzal.

Az Uzoni-Kozma kézirati egyh. történelmet senki sem használta és méltatta annyira, mint Jakab Elek. Elmondhatjuk, hogy az újkori unitárius egyháztörténelem irásának ő az alapítója, mivel a Székely-féle nem készült elég önállósággal.

Jakab halála felett az E. K. Tanács mély részvétét fejezte ki jegyzőkönyvében. Azt érezzük mindnyájan.

Temetése július 24-én ment végbe Budapesten. Gál Miklós lelkész mondott imát a koporsó felett, melyre az E. K. Tanács, a M. Tud. Akadémia és még sokan tettek koszorút. Neje, négy gyermeke, több unoka és számos rokon gyászolja.

Munkássága és kitartása legyen példa az ifjabb nemzedékeknek.

Boros György.

Az egyházkörökből.

A maroskör évi rendes közgyűlését július hó 13-án tartotta Szent-Gericzén a lelkészi és tanítói kar majdnem teljes és a világiak szép számu részvételével. Idegenek közül ott voltak Kelemen Árpád tordátfalvi lelkész, Gombos Sámuel sz.-kereszturi és dr. Gál Kelemen kolozsvári tanárok.

Megelőző nap d. u. 4 órától kezdődőleg tartatott a *Dávid Ferencz jókegylet közgyűlése*, melyen szívesen láttuk volna a községben szép számmal összesereglett idegen női közönséget. Kelemen Albert esperes-alelnök üdvözli a megjelent tagokat s jelenti, hogy a mult évben megválasztott elnök, Schuller József, hivatalos elfoglaltsága miatt nem vehet részt a gyűlésen. Fájdalommal emlékszik meg az egylet alapítójának s örökös elnökének Dr. Brassai Sámuelnek haláláról s indítványozza a kör részvételének jegyzőkönyvben való kifejezését és megörökítését.

A pénztárnok jelentése szerint az egylet bevétele volt a mult évben 44 frt 92 kr., kiadás 42 frt 36 kr., takarékpénztárban elhelyezve van 57 frt 53 kr., várandóság 1897-re s hátrálék a mult évekről 109 frt. Ezután a könyvtárnok tette meg jelentését, melyből örömmel láttuk, hogy a könyvtár évről-évre gyarapodik s mind fokozottabb mértékben használta a tagok által.

Ürmösi Kálmán jelentése következett most, a mely szerint a mult évben a Budapesti Szemle teljes példánya nagyon olcsón (120 frt) megvásároltatott. Ezután Sárosi József csókfalvi lelkész olvasta fel értekezését: *A példaadás a vallás-erkölcsi élet ébresztésére és az egyházak autonomiája* czimmal, mely sötét, de talán igaz, hű színekkel festi a vallás-erkölcsi állapotokat s javulást attól vár, na az egyházak igazgatásába a világi elemek minél nagyobb számban vonatnak be s a különböző ügyek vezetésére külön hatáskörrel gondnoki állások szerveztetnek. Fekete József iszlói lelkész szavalta azután Ábrányi *A kastély küszöbén* cz. költeményét nagy hatással, Tóth Károly szt.-lászlói tanító *Oktató nevelés népiskoláinkban* czimmal fejtegette Herbert, Ziller elveit s czélul a kosmopolita szellem ápolását tűzte ki. A felolvasásokat élénk vitatkozás s az esti 9 órakor bevégződött gyűlést közvacsora követte.

Másnap reggel 8 órakor kezdődött a kör közgyűlése Filep Albert körü gondnok és Kelemen A. esperes vezetése alatt. Elnöki megnyitó után olvastatott az esperesi jelentés, a mely szerint a lélekszám múlt évi szaporodása 100, vagyoni szaporodás 9440 frt, mit az 54926 frt-hoz adva, az egyházkör vagyona jelenleg 64.366 frtot tesz. Lőrinczi Zs. szabédi második tanító feleskettett. A Fekete Gábor körü gondnok lemondásával megüresedett állásra Csongvai Lajos, Rédiger G. körü jegyző betegkedése miatt lemondván, helyébe Ürmösi K., Ürmösi közügyigazgató helyébe pedig Fazakas Lajos választattak meg. Rédiger tanügyi bizottsági elnök lemondván, helyébe Ürmösi, Rédiger és Fazakas helyett fegyelmi bírákul Ürmösi és Szász A. vadadi lelkész választattak.

Az esperes, belső emberek nyugdíjintézete és a körü pénztár számadásának megvizsgálására kiküldött bizottságok teszik meg jelentéseiket. A Fekete Gábor főgondnok által kitézött 10 frt jutalmat Bartalis J. csikfalvi és 5 frtot Lőrinczy Zs. szabédi tanítók nyerik el.

10 órakor istentiszteletre gyűltek össze. Szász A. tartalmas beszédet mondott János VIII. 46. v. alapján: „Kicsoda győzhetne meg engemet tiközületek a bűnről? Ha igazságot szólok nektek, mért nem hisztek nekem? Az igazság terjedésének akadályait az önhittségben és önérdékben látja. Kelemen A. esperes szolt ezután a gyülekezethez. Oktatott, atyai tanácsokat adott, élelvezul a vallásosságot túzi ki és ajánlja.

Istentisztelet után Nagy János szt.-lászloi lelkész olvasta föl tanügyi jelentését, melyből szomoruan győzöttünk meg az iskoláknak uagy részben hiányos felszereléséről s különösen az iszlói iskolázás tarthatatlan állapotáról. Másfelől jól esett hallanunk, hogy a tanító urak a hiányok mellett is lelkiismeretesen és megfelelő eredménnyel végzik nehéz munkájukat.

Ezután az E. K. Tanács leiratai s indítványok tárgyalattak. A lelkészi fizetés összeírására az eddigi alap fogadtatott el. Anyaegyházzá változtatható filiát nem talált a kör. Az E. K. T. leiratára, mely véleményt kér az esperesek és jegyzök 5 évi választására, az a határozat hozatott, hogy az ezután választandók 5 évre választassanak, de, minthogy a jelenleg működök élethosszig választattak, e törvénynek ne legyen rájuk visszaható ereje. A lelkészkör alapszabályai elfogadtatnak a 7. pont törlésével. Ezután Gál Elek ny. gálfalvi lelkész indítványa tárgyalattott, a mely szerint állittassék meg egy bizonyos minimális lelkészi fizetés s az államsegélyből első sorban a minimumra egészittessék ki a fizetés s csak azután kaphassanak magasabb fizetéssel bíró lelkészek is segélyt. A gyűlés 2 1/2 órakor bevég-

zödött s ezután a mintegy 60 teritékű ebédre gyűltünk, a mely kitünő hangulatban, sűrű köszöntők között 1/26-ig tartott.

G. K.

Brassaia.

Augusztus 5-én 58 éve lesz, hogy a halhatatlan érdemű *Endlicher*, néhai nagy tudósunk *Brassai Sámuel*t nagy tudománya és a növénytan tudomány előbbrevitele körül kifejtett munkássága elismerése jeléül, abban a megtisztelésben részesítette, hogy egy újonan felfedezett növényfaj Brassaiával névvel jelölt meg és így állandóan megörökítette tudósunk nevét.

Nem lesz éreztelen, ha e növényfaj egyik képviselőjét, a „*Brassaia actinophylla* Endlicher“, melynek öt példánya Waltz Lajos egyetemi főkertész lelkiismeretes gondozása következtében a kolozsvári tud. egyetem növénykertjében természetben is látható, azokkal is megismertetem, a kiknek nem lesz alkalmuk e növényfaj természetben látni.

Brassaia actinophylla hazája ausztráliai Új-Hollandia. Molle szigetén terem, a hol nagyobb területeket foglal el.

Fitzalan leírása szerint magas, sudar termetű fa, a törzs tetején hatalmas lombos koronával.

A koronát tömötten egymás mellett váltakozóan álló hosszú nyelű levelek alkotják.

A levelek összetettek, hosszú nyelűek. Egy közös nyelven 7 levélke van, melyek ernyőt alkotnak. A nyelek hengeresek, alant elszélesedők, megvastagodottak. A levélké a közös nyelven tenyeresen vannak elhelyezve, hosszú tojásdadok, tompított csúcsuak, épélűek, bőrneműek, rendkívül fényesek, örök zöldek, nyelczések. A nyelczék hengeresek, kissé kiszélesedő végűek. A hol a levelek a szárral izesülnek, rendszeren két *pálha* van. A pálhák kétszer olyan hosszúak, mint a milyen szélesek, hegyes csúcsuak. Felületük alól homorú, felül domború. A pálhák háthoz vannak növe a levelek.

A virágzás ideje június-július hónapok.

Virágzata füzér. A füzérek egyszerűek, alapjuk a szélein bevágott, a szalmaszáréhoz hasonló hüvelylyel van megerősítve.

A füzérek tengelye körülbelöl mutatóujj vastagságúak. A füzéreket alkotó egyszerű virágok a borsóéhoz hasonlóak, pompában diszelgő haragos vörös színűek, hüvelyknyi hosszú száruak és a száron tömötten egymásmellé nőttek.

A virágok *kelyhe* négylevelű, levélkéi tojásdadok, kissé hegyesek, kúposok, korán lehullók. A süvegalaku hullatag *párta* kissé bőrizött, kissé félkörös, a középponton köldökszerűleg benyomott és a levelek varrataiból hosszirányban futó 13 csikkal van ellátva.

A *porzók* száma 13, melyek a maghon korongalaku peremének belső széléhez vannak növe, virágfüzér módjára. Az egyes porzók szabadok, a párta varrataival ellentétesek, kezdetben hozzá hasonló hosszúak, de későbbi fejlődésükben azt meghaladják. A porzók szálai áralakuak, hengeresek, emelkedettek, aljuk szélesebb, mint szabad végök. A porzacskók vastagabbak, mint a szár s közepük táján vannak azokhoz hozzá növe. Kezdetben felállók, később majdnem harántfekvésűek, megéréskor rendesen a hátoldalon repedeznek fel. A porzacskók belseje több rekeszű. A rekeszek ellentétesek, közel szomszédosok, belül az egész hosszúságukban meghasadoznak.

A *bibe* ülő, törpe, sugaras, közepén összenyomott, körülétén lebenyes, a lebenyek rövidek s ezekkel van a maghon bordáihoz odanöve. A bibe előbb csöves, később a csúcsa több szátra oszlik.

A *maghon*, melynek az alapján a székkal hasonló korigörge van, kissé forgatogáson kúpalaku, szabad hegye 13 hosszirányu bordával van ellátva. E bordák a porzószálak tapadásának benyomása által létesített hegekkel a petefészket lebenyekre osztják, melyeknek teteje tája kezdetben egyenletes, lenyomott, később fölemelkedett s a csonkitott, kissé tágult hegyök hegyes. A maghon 13 rekeszes. A rekeszek ékalakuak, keskenyek.

A *peték* szerfelett kicsinyek, középrészük vastagabb, mint a két végük, harántmetszési lapjuk elliptikus. A peték a rekeszek falaihoz tapadók s a rekeszek központi részéből keletkeznek, lemez lebenyekből. Számuk igen nagy.

Nálunk e növénynek egyedüli rokona a *repkény* vagy *borostyán* (*Hedera helix*), mely árnyas erdőkben fordul elő, kapaszkodó cserje. Külleme után itélve nem is hasonlít a *Brassaia actinophillához*. A *Brassaia actinophillát* megtalálta már Banks és Solander azon a tájon is, a hol Cooknak a hajóját javították és most a tropikus keleti Ausztráliának sok erdős-hegyes vidékén

is ismeretes; de a tengerparti hegysort nem lépi át, a nyugati száraz lejtőkön messze benn a belföldön is lelhetni. A Brassaja genus a tropikus övbeli keleti vidékek más tartományában is messze elterjeszti a Brassai bácsi nevét. Így pl. a *B. macrostachya* új Guineában terem. *B. sessilis* Holland-Indiai faj. A Brassai név dicsőítve van még az *Araliaceák* rokonos neme a *Brassaiopsis* eddigelé 8 faja által is. E genust Decaisne és Planchon állították fel.

Kolozsvár, 1897. júl. 5.

Dr. Nyiredy Géza.

Papnék és papleányok teendőiről.

(Felolvasatott a Dávid Ferencz Egyletben Székely-Kereszturt 1897. május 25.)

Itt vidéken kissé szokatlan a nő a felolvasó asztalnál; de czélom nemes, és véleményem szerint, hasznos. Vajha megérténének, méltányolva pártolnának és szives figyelmükkel buzdítanának a további működésre!

Szükségesnek látom itt egy pár szót előre bocsátani. Én is, miut most annyian a lányok közül, nagy lelkesedéssel és azzal a szilárd elhatározással jártam iskoláimat, hogy a társadalomnak hasznos és számottevő tagjává küzdöm fel magamat, de gyenge természetem nem bírta a testi és szellemi túleröltetést s én szárnyaszegetten, testben megtörve tértem szülőim körébe a nyugalmas magányba vissza. Testben megtörve, de nem lélekben és miután erős optimista vagyok, hittem és vártam, hogy az én számomra is eljön az idő, midőn én is lehetek majd hasznára valakinek. Eljött . . . sok tétovázás, tapogatódzás után megtaláltam a munkakört, hol tehetek valamit, ha többet nem, buzdíthatom a laukadókat, a mostani, már letaposott, uton az arra haladni akarókat. Ez lesz egyik kísérletem,

Papleány vagyok, a mi az én legnagyobb büszkeségem. Sokat gondolkoztam a mi helyzetünkről és kötelességeinkről és nézeteimet szeretném közölni az érdekeltekkel és érdeklődőkkel, arra pedig e helyet találtam legalkalmasabbnak. A „Dávid Ferencz Egylet“ tagja vagyok, a ki szívvvel, lélekkel, de tettel is akarom szolgálni ez egylet nemes céljait. Ez a munkakör, hol magamat hasznossá tehetni remélem.

Mint papleánynak törekvésem oda irányul, hogy velem együtt minden papné és papleány mondhasza és mondja el, hogy büszke az állására. Eddigelé nem voltunk elég önértzetesek.

Nem voltunk és nem vagyunk, legalább is a nagyobb rész! Ennek pedig nem mi, hanem inkább a körülmények az okai, melyek nem engedik azt tenni, a mit kellene és szerntnénk. Másik oka pedig, hogy nem tudja a papné, mit is kellene tenni neki állása méltó betöltésére, nincs, a ki tájékoztassa, hanem csak ösztönére, belátására és tapintatosságára van bízva, mint kezdjen bele szerepébe. Nem kis dolog az, egy olyan nőnek, ki nem egyházi ember családjában és körében nőtt fel, a milyenből a legtöbb papné lesz. Ismeretlen körbe, ismeretlen viszonyok közé lépik. Igen természetes, hogy csak bajosan találja fel magát, kivált ha nincs ki tájékoztassa és bevezesse teendőibe. A papot hosszú éveken keresztül készítik hivatására, tudja előre, mi a kötelessége, teendője, de a papnét ki készíti elő pályájára? Férje nem, vagy csak fölületesen, mivel nem tudhatja ő sem a női kötelességeket, a jóakarók egyik része még elijeszti, talán tulságos sok tanácsával. Csuda-e, ha ily tájékoztatlanul nem találja el a helyes utat, e miatt kedvetlen, később egykedvű lesz? Ezen csak egy módon lehet segíteni, ha már tapasztalt, idősebb papnék társaságát keresik fel a fiatalok, az ök tanácsai és utmutatásai után indulnak nehéz, de gyönyörűséges utjokra. Legelső teendők egyesülni, egymás társaságát felkeresni, hogy itt minden oldalról megvitatva helyzetünket, egymástól tanácsot, biztatást kérjünk és kapjunk; hogy jelen és jövőendő teendőinket megbeszéljük; vitatkozzunk egyes dolgokról; kipanaszoljuk magunkat; egymást megvigasztaljuk.

Kimondhatatlan az a sok jó, a mi az egy testülethez tartozók összetartásából, egyetértéséből származik. Önérzetünket ez uton fejleszthetjük leginkább, pedig mindenedlött önérzeteseknek kell lennünk, ha nem akarunk lenezésben, kicsinylésben részesülni, a mire pedig nagy hajlandóság mutatkozik. Az önérzetesség a legnagyobb, legerősebb bástyája mindenkinek. a melyről a gúny és kicsinység nyilai visszapattannak, mint falról a ráhányt borsó. Önérzetességünk nyilvánuljon a czimzésnél és tartsuk magunkat boldogoknak, hogy a mai czimkórságos világban van egy olyan czimünk, melyet senki tőlünk el nem vehet, hozzá nem tehet semmit és a mely csak a lelkészt és családját illeti meg, t. i. a tiszteletes, tisztelendő czim. Ezzel kapcsolatosan legyen szabad elmondanom egyet-mást a mostani divatos czimzésekről

A mai demokratikus világban tulajdonkép leghelyesebb volna mindenkit állása után czimezni, nem csak egyháziakat, hanem a világiakat is, pl.: elnök úr, bíró úr, kereskedő úr, lelkész úr stb., épigy elnökné, lelkészné, tanítóné asszony stb. Ez volna a legegyszerűsebb és legigazságosabb; megmentene a tul-

zásoktól és tévedésektől; e helyett azonban jobbnak látják azt a sok nagyságot. Ma egyáltalán a jelszó: mindenkit legalább egy fokkal magasabban czimezni, mint a hogy társadalmi állása után követelheti, sőt már többre mentünk, mert ma mindenki nagyságos és nagysád, e tekintetben elértük a netovábbat. A tekintetes úr és asszony ritka, a teiusasszony és leányasszony pedig téli álmodat aluszna, de felébrednek nemsokára, mert mindennek van határa, a czimzésekkel már fennebb nem mehetünk, így következik a visszaesés s eljön még az az idő, mikor feltámadnak a régi jó világ most elavult megszólításmódjai. Már is kezdik hangadókörokkben elhagyni a „nagysádat“, miután szerintük már nagyon közönséges, de itt is, a helyett, hogy alább hagynának a nagyolással, fennebb mennek egy fokkal s már minden jó társaságbeli nőt kezdenek tisztán nagyságos asszonynak és nagyságos kisasszonynak szólítani, a mely megszólítás jelenleg még új, de mi lesz pár év múlva, ha ez is ugy elközönségesedik, mint ez idő szerint a nagysád? Természetesen újat hoznak divatba, de mit? Szeretném tudni, ki az az okos ember, ki erre megtudna felelni!

Mily nyereség e divatos czimzésekkel szemben birni egy olyan állandó és senki másra nem alkalmazható czimmel, mint a „tisztelendő“. És látják kérem, mégis megeshetett a következő kis epizod az én fülem hallatára. Egy társaságban voltunk többek között és egyik úr mindenkit nagysádnak szólított, csak a papuénak mondotta „Tisztelendő asszony“. Ezért az illető megharagudott, nekem panaszkolta, hogy őt is megilletné talán a nagysád czim, mint a társaságban levő többi hölgyeket.

Itt mutatkozik a legnagyobb önérzethiány, szerencsére ez csak egy eset. Isten őrizzen, hogy sok előforduljon, ezt akadályozzuk meg azzal, hogy a ki nem tudja, azt is világosítsuk fel, hogy a mi czimünk „tiszteletes“, nem pedig, hogy megharagudjunk, ha így szólítanak.

Én itt mindig többes számban, tehát magamról is beszélek, pedig fájdalom, ránk, papeányokra, nem alkalmazák a Tiszteletes czimet. Természetesen nem ugy szeretnék szólítani: tiszteletes nagysád, hanem tiszteletes kisasszony. Én egyáltalán nem tartom kitüntetésnek magamra nézve a nagysádat. Leginkább szeretném, ha mi lányok kezét fogva visszaállítanók a régi kisasszony czimet. Nagy kitüntetésnek vettem, midőn nem rég egyletünk buzgó titkára egy levélben így szólít meg: „kedves Irma kisasszony“, tovább pedig azt mondja: „ugy szólítom meg, a hogy egy angol kisasszonyt szólítanak „dear miss Raffaj“ és én e megszólításnak inkább örültem, mint nagysád és nagyságotnak. Meg aztán ez is mutatja, hogy csak mi

magyar lányok lettünk hűtlenek a minket megillető és közlebről megjelölő czimünkhöz. Ha mindeu lány szivesen fogadná a kisasszony czimet, lassan-lassan kimenne a nagysád az általános használatból.

Sokat el tudnék mondani álláspontom megvédésére, de a kik megértene, így is belátják, mily nagy előny egy határozott egyszerü czim. Ha már ez előnyünk megvan, igyekezzünk ennek megfelelni, legyünk önérzetese. Egymás társaságát keressük fel minél gyakrabban. Hogy erre kedvet kapjunk, hogy egymást megismerjük, legjobb alkalom a Dávid Ferencz Egylet gyűlésein összejönni. Ezekben a gyűléseken tartuk erkölcsi kötelességnek mindnyájan megjeleni, ezzel kötelességet is teljesítünk. Itt alkalmat kapunk egymást megismerni, megszeretni, a többi aztán magától jön és mennyi üdvös dolog származhatik a közös barátságból!

Belölem a jóakarát szól. Gyenge tehetségemről elnézést kérek. Akarjunk mindnyájan és higyjük meg, hogy jó és hasznos dolgot mi is tudunk végezni ama szent czél érdekében, a mely apáink és férjeink, a papok előtt, állanak.

Raffaj Irma.

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI MOZGALMAK.

— Főtiszt. Ferencz József püspök úr családjával a tusnádi fürdőn idözik, hogy egy munkás év fáradalmait kipihenje.

— Brassai-emléktábla. Toroczkó-Szent-György község megelőzte mind azokat a helyeket, melyek Brassait magukénak mondták. Egy csinos márvány emléktáblát állított az unitárius paplak homlokzatára és azzal biztosította a maga nevezetességét. Dr. Brassai Sámuel Toroczkó-Szent-Györgyön a paplakban született. Édes atya a toroczkói rektor, édes anyja a Koncz Gergely toroczkó-szt.-györgyi pap leánya volt, ki igen gyakran idözött a szülőknél. Ott volt akkor is, midőn fia született. Id. Brassai Sámuel Toroczkó-Szt.-Györgyre ment át mesternek s ugyanott 1811-ben apósa halálával pap lett, tehát Brassaink gyermekévei legnagyobb részét Toroczkó-Szt.-Györgyön töltötte. — Az ünnepélyt Toroczkai Lajos nagybirtokos vezetése alatt egy rendezőség intézte szép renddel és jó előrelátással. A meghívott hatóságok közül képviselőiket kiküldötték: a m Tnd. Akadémia Dr. Szádeczky Lajost és Dr. Márki Sándort, és a kolozsvári Ferencz József Tud. Egyetem Dr. Szádeczky Lajost, Szabó Dénes tanárokat. Az unitárius egyház Nagy Lajos esperes-főjegyzőt, az Erdélyi Muzeum-Egylet Dr. Apáthy Istvánt, a Kolozsvári Unitárius Pöiskola és a Dávid Ferencz Egylet Boros György theol.tanárt, a tordai iskola Varga Dénest és Derzi Károlyt küldötte ki. Jelen voltak Kolozsvárról Szabó Dénesné, Szádeczkyne, Apáthyne, Nagy Lajosné, Nagy Piroska, Boros Györgyné, Pákey Lajos, neje és leánya, Buday Kálmán egyet. tanár. Geréb Márton tanár és családja, Br. Rudnyánszky Béláné. Tordáról: Székely Miklós egyh. gondnok, Székely László ny. lelkesz, Dr Pálffy Gyula, Nagy Albert, Röder bányatanácsos. Kornya bányatiszt, Sándor Kálmán táblai bíró, Csongvai Béla, Budapestről: Sebess Pál posta- és távirtd főgazgató és családja, Telegdi Roth Lajos királyi főbányatanácsos. Fiumeből Killyéni Endre tanár. Selmeczről Zalányi János tanár. Sinfalváról Dindár István és Dindár Lújza, Létay Domokos lelkesz, fia és leánya. Toroczkóról Pálfi János, Fodor András és a to-

roczkói hivek nagy sereggel. Járából Székely András lelkész. Nagy-Enyedről Albert István és neje stb. Az ünnepély magasztos volt és méltó a nagy névhez. Templomozással kezdődött, hol Nagy Lajos esperes mondott szép alkalmi imát. A papház mellett felállított emelvényről Toroczkay Lajos r. elnök mondott lelkes megnyitó beszédet. Azután Dr. Márki az Akadémia, Dr. Szádeczky az Egyetem, Dr. Apáthy az Erd. Múzeum, Boros György a kolozsvári főiskola és a Dávid F. Egylet nevében mondtak alkalmi szónoklatokat. Józán Miklós szavalt egy szép ódát. Ezután közebed volt 120 teritékkel és nagyszámu szép pohárköszöntővel.

— **Brassai emlékűnnep.** A dicsőszentmártoni unitárius templomban július 11-én Brassai emlékűnnep rendeztetett, melyen emlékbeszédet Gvidó Béla ottani lelkész-esperes tartott.

— **Brassai gyász.** A b. e. Brassai bácsi halála alkalmával a kükülői egyházkör meghatóan adott kifejezést kegyeletének. Az egyházkör összes ekklésiáiban az esperes telefon értesítésére június 25. és 26-án harangozás volt s mindenik toronyba gyászlobogók voltak kitűzve.

— **Csehétfalván Folyó hó 22-én** érkezett meg Ekárt Andor, elfoglalandó lelkészi állomását. Fogadtatása igen szép volt. Két díszkapn volt felállítva, az egyiknél a kurátor, a másiknál Ambrus János tartott beszédet. A tűzoltók testületileg vonultak ki. K papot hozó szekér mellett fehér ruhás leányok haladtak. Beköszöntő ünnep pedig f. hó 25-én tartatott meg. Soha ennyi ember meg a csehétfalvi templomban nem volt. A beiktató lelkész a tarcsafalvi Ürmösi Sándor volt, kinek rövid beszéde és kinevezési okmány felolvasása után az új lelkész elfoglalta a székeséket és megtartotta Kronikánk I. k. 11. r. 2. v. alapján igen szépen megirt beköszöntő beszédjét, melyben különösen a papról, mint vezérről és pásztorról beszélt igen sgyesen és sikerülten. Ezután Ürmösi S s beiktató pap beszélt és ezen beszédével eddigi működésére feltette a koronát.

— **Az „Ezredéves Emlékalapra“ tett kegyes adományok.** (Második közlemény.) Benkő Mihály 2-szor 33 frt 33 kr. Gál József 2 frt. Kőváry László 20 frt. P. Horváth Kálmán 100 frt. Haller Rezsóné 10 frt. Engel Gáborné 5 frt. Létai Gábor m. kir. erdőszámbellenőr és neje Nagy Berta 20 frt. Keresztély Lajos 10 frt. Faluvégi András 2 frt. Varga Zsigmond 4 frt. Székely Sámuel 1 frt. Péterfi Lajos 2 frt. Gál Lajos 5 frt. Szigethi Cs. Sándor 20 frt. Simonfi Márton 2 frt. Nagy Balázs gyűjtőivén Tordáról: Weress Ferencz 5 frt. Dr. Szentpéteri Lajos 2 frt. Nagy Olivér 2 frt. Timbus Albert 2 frt. Osztián Géza 2 frt. Borbély Máté 2 frt. Nagy Albert 1 frt. Létai Károly 1 frt. Karsa Elemér 1 frt. Székely Dénes 2 frt. Amberboj Miklós 1 frt. Bardocz László 2 frt. Fodor Domokos 1 frt. Gadó István 1 frt. Czako László 1 frt. Bergay József 1 frt. Csongvai Domokos 2 frt. Kondort Mózes 1 frt. Csongvai Béla 1 frt. Fodor Imre 1 frt. Fodor Pál 1 frt. Sófalvi Sándor 1 frt. Fodor László 1 frt. Velics Ilona 1 frt. Nagy Balázs (gyűjtő) 5 frt. Hajós János 20 frt. Pálfi Sándor ny.-szt.-mártoni tanító gyűjtőivén ny.-szt.-mártoni, csikfalvi, jobbágyfalvi és buzaházi hivektől 8 frt 80 kr. Péterfi Aron 2 frt. Ajtay János 4 frt. Gál Lajos lelkész 2 frt. Domokos Árpád 2 frt. Derzi Károly 37 frt 65 kr. Dr. Gál Kelemen tanár és neje Fekete Ilona a magok részéről 10 frt., fiok Ernő nevére 2 frt. Fekete Pálné 5 frt. Szentiványi Gyula 25 frt. Gálffi Lőrincz tanár 10 frt. Összesen 404 frt 78 kr. A mi az első közleményben foglalt 1041 frt 18 kr.-hoz adva, teszen 1445 frt 96 krt.

A midőn ezen adományokért köszönetemet nyilvánítanám, legyen szabad remélnem, hogy még nagy sora van hátra egyházunk azon buzgó tagjainak, a kik ez alapítványt becses figyelmekre méltatják s ahöz adományaikkal maguk is hozzájárulnak, a mit kérek is.

Kolozsvárt, 1897. június 22.

Ferencz József,
unitárius püspök.

— Az egyházközségek gondnokait s mindazokat kiket illet, tisztelettel és bizalommal kérem, szíveskedjenek az „Unitárius Szószék“ árát czímemre beküldeni, hogy az ügyvel kapcsolatos követelésnek én is eleget tehessek. Együttal jelzem, hogy a műből példányokkal még rendelkezem s így a pénz előleges beküldése mellett, vagy utánvétellel bárkinek megküldöm.

Simó János.

EGYELETI ÉLET ÉS MUNKÁSSÁG.

Vallásos énektanításra hirdetett pályázat eredményeképpen beérkezett három pályaművet a kiküldött bizottság, mely Boér Gergely, Boros György és Izsai Márton egyleti tagokból állott, megbirálta s ámbár mindeniknek szerzője nagy igyekezettel látott a dolog után, de egyiket sem találta a pályadíjra érdemesnek. ugyanazért a Dávid Ferencz Egylet a pályázatot f. évi október 15. napja határidővel újból kitézi, mely így hangzik: Minő eljárás követendő az egyházi énekek tanításánál úgy az iskolában, mint a gyülekezetben, azon cél elérése szempontjából, hogy az éneklés az Istentisztelet emelésére minél hathatósabb befolyással bírjon. Jutalma 30 korona.

Az imádság édes mint a méz, enyhítő, mint a harmatcsepp, tápláló mint az anyai tej. A jó Isten a gyermekimát inkább szereti, mint az angyalok zenéjét. Ezt a magasztos gondolatot egy rajzoló és egy költő. Végh Mátyás, lapunk legenda költője, gyönyörűen megteremtették és a „Fiatalság Barátja“ homlokán viseli.

Dr. Brassai Sámuel és Ferencz József. Egyházunk és hazánk legnagyobb nevelőjét kedvesebben még nem méltatta senki, mint Ferencz József unitárius püspök abban a beszédben, melyet a „Fiatalság Barátja“ legújabb száma közül a Brassai és Ferencz József képével ellátva

Egy ifju költő Ifju mint a hajnal, derült, virágteljes, mint a tavasz; ez Tarcsafalvi Albert, ki legújabban a Fiatalság Barátja költői versenyén a pályadíjat elnyerte „Emlékezés“ czimű költeményével, melyet reméljük, mindenik vasárnapi iskola záró óráján el fog szavalni egy-egy ifju.

Simó János a lelkes ifju pap szereti a bibliát is, az ifjakat is és a bibliából egy szép leczkét irt a „Fiatalság Barátja“ olvasóinak.

Szép, szelid kis gyermekek szeretnek templomba járni és imádkozni és boldogok. Ezt a kedves gondolatot versbe öntötte Sangster kisasszony, magyar versbe Józán Miklós derék toroczkói lelkész és kiadta a „Fiatalság Barátja“.

Hős és furcsa nép valának régentén a székelyek A fellegek szárnyán jöttek Erdélybe, meséli Dr Hankó Vilmos a „Fiatalság Barátja“-ban.

Edmée, Bessie. Ruth három angol pappleány életét az édes anyjuk Manningné asszony oly vonzólag írta le a Fiatalság Barátjának, hogy a ki egyszer elolvassa, el nem feleli őket.

Áfrikában az emberek feketék mint a korom, de ha az evangelium szelid szellője szívöket megérinti ők is jó keresztények lesznek, a mit élénken megvilágít a Khama esete, mit Johnson kisasszony élénk tollal irt meg a „Fiatalság Barátja“-ban.

A mesét nagyon szeretik az ifjak és a Fiatalság Barátjában ilyent is kapnak nem egyet.

Ne törd a fejedet haszontalan dolgon, hanem azokon a talányokon, melyeket a Fiatalság Barátja feladott.

A Fiatalság Barátja két teljes ívre terjed van benne 6 kép és mégis egy példány csak 10 kr., 10 pld. egy korona. Azonnal meg kell rendelni.

Az udvarhelyi egyházköri D. F. f. egylet jun. 17-iki gyűlése minden tekintetben szépen sikerült. Az almási nagy templom zsúfolva közönséggel, s ha a jelenlevők számát 700—800-ra tesszük, inkább kevesebbet mondottunk. A lehető legnagyobb érdeklődés és emelkedett lelkesült hangulat, mely a szereplőkre nézve is hatással volt, teszik kedves emléküvé jelen gyűlésünket. Hadd legyen itt is kifejezve elismerésünk Almás közönsége iránt! Imát és egyházi beszédet Tibáld József ujfalvi pap mondott, még pedig teljes sikerrel. Jel. 3, 15—16 versei alapján. Emelte a gyűlés értékét az elnöki megnyitó. Darkó esperes szabad előadásban Ur napjáról beszél, megmagyarázva keletkezése történetét, célját és jelentőségét, A valódi urnapja a vasárnap, ezt kell ünnepelni de lelkesebben, mint a hogy a legtöbb helyen teszik Ez után az olvasásról tartott hatalmas felolvasást Derzsi József. Az életből beszélvén nagyhatást ért el és nagy elismerésbe részesült Sándor Gergelyné derzsi papné szavalta Vörösmarty — Indulatroham című költeményét s rá az Urfelelete, nagyhatással megkapó színezéssel, méltán érdemelvén ki a nagy gyűlés teljes elismerését. Ezt követte Győrfi István emlékezése néhai Tóth Zsigmond abásfalvi tanító felett. Igen ügyesen idézte föl emlékét nevezett tagtársunknak — elmondván élettörténetét s megemlékezővén szép alapítványáról. A lelkész kör ügye egy összehívandó értekezletre hagyott. Gyűlés 5 frotot szavazott meg a készülendő „Fiatalság Barátja“ és 5 frotot a Derzsi mostani felolvasása terjesztésére. Felolvasatott egyleti titkár levele, sajnálattal vette tudomásul gyűlés, hogy akadály gördült lejövetele elé. Almási pap és tanítók iránt elismeréssel volt a gyűlés a gondos rendezésért, és azon igazán buzgó törekvésért, melyet az énektanítás mezején felmutat. Minden szám közben egy egy harmonikus énekben gyönyörködtünk. Megemlítjük még, hogy gyűlésünk hálás érzellemmel emlékezett meg nagynevű s példás életű egyleti elnök dr. Brassai Sámuelről századik születési napja alkalmából. Gyűlés után vidám hangulatban folyt közébéd volt Ajtai barátunk házánál, melynek folyamán felköszöntettek az egylet központi elnökei és titkára stb.

Gondnok és egyháztanácsos urak könnyű és jó szolgálatot tehetnek ifjuságunknak, ha a Fiatalság Barátját megrendelik és a legjobbnak gondolt módon kiosztják. Lám egy forintért 20 példányt adunk, tehát 20 ifjunak szerezhetnek örömet és egy hasznos emléket. 350 egyháztanácsosunk van, milyen könnyen ellehetne látniok nemcsak saját gyermekeiket, hanem azokkal együtt 7000 gyermeket. A hol akarát van, mód is van! Tegyük kísérletet.

Konfirmációi emlék. A dicsőszentmártoni ekklesiánkban áldozó csütörtökön 12 fiu és 18 leány, összesen 30 növendék konfirmált, kik között mlnt kedves emlék, 30 drb kis biblia osztatott ki a D. F. Egylet adományából.

Meghívó. A D. F. Egylet küküllőköri fiók-egyletének Küküllő—Széplakon augósztus 9-én gyűlése lesz, melyre a tagokat e helyen is meghívja az elnökség.

Van kit kövessünk. A Dávid Ferencz Egylet perselyébe Kolozsvárt Gyulay László egyh. gondnok 2 frt 50 krt tett, hogy abból az egylet kiadványai költségét fedezzük. 10 pld. Fiatalság Barátját kiadtunk a gondnok urnak, hogy kiosssa. Polgárdiba Berki József úr 2 pldt; Péter Sándor M.-Szt-Benedek 10, Mózes Mihály Abrudbánya 40; Bölöni iskola 200.

József Dénes Dombó 100 Gróf Lajos B.-Ujfalv. 10. Létai Máté A.-Rákos 40. Fazakas Lajos Ny.-Szt.-Márton 50. Kiss Aladár Datk 34 A perselybe aján-
dóhozott a főt. püspök úr 2 frtot Dr. Nyiredi Gézáné 1 frtot. Pataki Ist-
vänné 1 frt. Csak kövessük a szép példákat és a célt elérjük. Előre!

A felső-fehérköri „Dávid Ferencz Fiók-Egylet“ pénztárába tagsági
díjaitk 1897. évre befizették: Deák Sándor (Kobátfalva), Utó Béla. Antal
András (Alsó-Rákos), Korondi János (Homoród pályaudvari), Lőrinczy István
Ferenczy Lajos. Unitárius egyház (Felső-Rákos), Osváth Gábor, Zoltán
Miklós (Héviz), Tibáld Margit, Bedő Ferencz (Fogarás), Deák Miklós (Úrnös)
Czirnay Lajos (Felső-Rákos), Kiss Aladár (Datk).

Datk, 1897. július hó 2-án. Kiss Aladár f. e. pénztárnok.

A Fiatalság Barátja pályázatára beérkezett öt költeményt Nagy
Lajos tanár és a szerkesztő megbírálván, úgy találták, hogy az „Emléke-
zés“ című lendületes szép és jó költemény, „A székely kivándorlókhoz“
című szintén jó költemény, de az előbbinek mögötte áll. „A hitszabadság
évfordulóján“ kifejezései darabosak. rithmusai santák, „Fel magasra“
nagyon alant jár, gyenge dolog „A hit iskolája hosszú, híg lére van eresztve,
nem használható Ezekhez képest az „Emlékezés“ jeligeje felbontatván
Tarcsafalvi Albert neve tűnt ki. Övé a díj, övé elismerésünk. minek
jeléül arczképét is bemutatjuk a Fiat. Barátja olvasóinak. „A székely ki-
vándorlókhoz“ szerzője Péterfi Albert, kié a dicséret. Költeményét kö-
zőlni fogjuk az „Unitárius Közlönyben“ megfelelő honorarium mellett

Szerkesztői izenetek. R. D. Ujszékely és B. Gy. Zalaegerszeg fo-
gadják halás köszönetemet a Brassaira vonatkozó adatokért, melyeknek
egy részét az „Unitárius Közlönyben“ érvényesíteni fogom. kérek
mindenkit, ne sajnálja beküldeni, ha valami jellemzőt tud a b. e. nagy
férfiuról. — A szabad kömivesség terjed még papjaink között is Erről ír
nagy megütközéssel egyik tudósítónk. Nekünk is van tudomásunk egyröl-
másról. Egyet ideirunk. Egyszer egy előkelő unitárius embert a szabad
kömivesség apostolai kerületni, csábitgatni kezdettek. A férfi így vála-
szolt: En barátom unitárius vagyok és az a meggyőződésöm, hogy az én
egyházamban oly tisztá és teljes szabadság van a gondolkodásra, hogy én
innen sehova sem vágyom Ezt a helyes felfogást magáévá teheti min-
den unitárius. Mi buzgalommal tudakozódtunk az iránt, hogy most mi indok-
olja a szabadkömivességet. Ez ideig csak olyan felvilágosítást kaptunk, a
mely érdekesvetkezetnek tűnteti föl. Köszönettel vesszük, ha valaki az
ellenkezőről meggyőző. Mig ezt meg nem kapjuk mi is osztozunk tudósítónk
felfogásában s-r. A „Fiatalság Barátja“ miatt mi is eleget aggódtunk,
de a megjelenés után már a második napon annyi méltányló nyilatkozatot
hallottunk, hogy a reménységünk kezd vissza térni. A jónak mindenki
előtt meg van az értéke. — Gálfi L. válasza a tördelésnél kimaradt.

TARTALOM: Dr. Brassai Sámuel halálára. (Költemény). Tarcsa-
falvi Albert. 121. lap — Jakab Elek. Boros György. 124. l. — Az egyház-
körökből. G. K. 125. l. — Brassai. (Képpel). Dr. Nyiredy G. 127. l. — Nők világa.
Papnék és papleányok teendőiről. Raffaj Irma. 130. l. — Egyházi és iskolai mo-
zgalma: Főtiszt, Ferencz J. püspök úr Brassai-emléktábla. Brassai
emlékünnepp Brassai gyász. Cselétfalván. Az „Ezredéves Emléka'apra“. Az egy-
házközségek gondnokai. 132 l. — Egyleti élet és munkásság: Vallásos
énektanításra hirdetet pályázat. Az imádság A Fiatalság Barátja Az udvarhelyi
egyházkör. Gondnok és egyháztanácsos urak. Konfirmációi emlék. Meghívó.
Van kit kövessünk. A Felső-Fehér Kör. A Fiatalság Barátja. Szerkesztői
izenetek. 134. l. —

Nyomatot Gámán J. örökösénél Kolozsvárt. (Belkézüptecza 2.)